

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

119	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
122	Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
122	ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
123	ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
125	ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
126	Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
127	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
127	ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ
127	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
131	ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ
132	ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ – ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ
133	ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ
133	ΥΙΟΘΕΣΙΑ
133	ΠΡΟΝΟΙΑ – ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
135	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

Δικαιώματα του παιδιού

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Βοηθός Συνήγορος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το 2010 ήταν μια περίοδος ιδιαίτερης ανησυχίας στην ελληνική κοινωνία σχετικά με το παρόν και το μέλλον των κοινωνικών παροχών, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι παροχές για τα παιδιά. Η οικονομική κρίση, που επισφραγίστηκε με τα μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών στον δημόσιο τομέα, είχε ως φυσική συνέπεια και τη συρρίκνωση των κοινωνικών δαπανών στον τομέα των παροχών και των υπηρεσιών για τα παιδιά. Βεβαίως, η εξέλιξη αυτή έλαβε χώρα σε μια χρονική περίοδο που η ελληνική κοινωνία συνειδητοποιεί σταδιακά την ανάγκη ύπαρξης περισσότερων παρεμβάσεων υπέρ της παιδικής ηλικίας και δη υπέρ των παιδιών που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, καθώς τα κοινωνικά προβλήματα διογκώνονται και πλήττουν ιδιαίτερα τη νέα γενιά. Έτσι, έχει πολλαπλά υποστηρικθεί από τους αρμόδιους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη να ενισχυθούν οι υπηρεσίες και οι δο-

μές για παιδιά και εφήβους, ιδίως για τα παιδιά θύματα κακοποίησης- παραμέλησης, τα παιδιά με αναπηρίες, τους έφηβους παραβάτες του νόμου, τους ασυνόδευτους ανηλίκους κ.ά. Αυτή η αντίφαση έχει φέρει την ελληνική πολιτεία αντιμέτωπη με την πρόκληση να σχεδιάσει την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών της με τέτοιο τρόπο ώστε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος παιδικής φροντίδας και προστασίας και ταυτόχρονα να εξοικονομήσει πόρους, χωρίς αυτό να αποβαίνει εις βάρος της άσκησης και της προώθησης των δικαιωμάτων των παιδιών.

Σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων, που διερεύνησε κατά το 2010 ο Συνήγορος του Παιδιού, εντοπίστηκε η αδυναμία των υπηρεσιών να ανταποκριθούν στις διαπιστούμενες ανάγκες στον τομέα της φροντίδας και της εκπαίδευσης παιδιών με αναπηρίες και παιδιών από εύλωτες

κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα παιδιά μεταναστών και μειονοτήτων, ιδίως Ρομά, και τα παιδιά οικογενειών με σοβαρό πρόβλημα φτώχειας.

Διαπίστωση του Συνηγόρου του Παιδιού και αυτή τη χρονιά είναι ότι, παρά τις δημόσια εκφρασμένες επιθυμίες των σχεδιαστών κοινωνικής πολιτικής να βελτιώσουν το σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα μας, στην πράξη εξακολουθεί να απουσιάζει ένα ενιαίο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που να περιλαμβάνει συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων, με συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο και χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση μέτρων και πολιτικών. Σε αυτή την κατεύθυνση, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) προσκάλεσε τους φορείς παιδικής προστασίας τον Μάρτιο του 2010 να συνεισφέρουν με τις απόψεις τους στην εκπόνηση ενός σχεδίου οριζό-

ντίας δικτύωσης και μεταξύ τους συνεργασίας, χωρίς ωστόσο στη συνέχεια να ανακοινωθούν δημόσια τα αποτελέσματα των ενεργειών του. Παράλληλα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με νομοθετική ρύθμιση που προώθησε στη Βουλή (Ν. 3860/2010), προέβλεψε τη δημιουργία του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ), οι εργασίες του οποίου ξεκίνησαν τον Σεπτέμβριο του 2010, με τη συμμετοχή του Συνηγόρου του Παιδιού.

Η περίοδος στην οποία εισήλθε η τοπική αυτοδιοίκηση, με τις νέες αρμοδιότητες που προβλέπονται από το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και τη διεξαγωγή των περιφερειακών και δημοτικών εκλογών, δεν έχει ακόμη επισφραγιστεί από μια σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και οργάνωση των υπηρεσιών παιδικής προστασίας. Το κενό αυτό αναμένεται να καλυφθεί κατά το επόμενο έτος, ωστόσο, όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) από την επικοινωνία του με τους συναρμόδιους φορείς, υπάρχει μεγάλη ανησυχία σχετικά με τον χρόνο της οργάνωσης των κοινωνικών υπηρεσιών και την επάρκειά τους να καλύψουν τις ανάγκες παιδιών και εφήβων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Με αφορμή τις υποθέσεις που χειρίστηκε, τις πρωτοβουλίες που έλαβε και τις πληροφορίες που συνέλεξε από την επικοινωνία του με φορείς και επαγγελματίες, αλλά και με τα

ίδια τα παιδιά σε σχολεία και σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, ο Συνήγορος του Παιδιού, καταλήγει στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

Στο πεδίο της εκπαίδευσης:

θετική υπήρξε η ανταπόκριση του Υπουργείου Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων σε οργανωτικές προτάσεις του. Ωστόσο, εντοπίζονται δυσκολίες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ζητημάτων, όπως είναι:

- η καταλληλότητα και η επάρκεια της σχολικής στέγης, ιδίως σε ορισμένες περιοχές της χώρας,
- η επάρκεια των εκπαιδευτικών για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- η υποστήριξη της ισότιμης συμμετοχής στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά,
- η καθοδήγηση και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών για τον αποτελεσματικό χειρισμό περιστατικών σχολικής βίας, ενδοοικογενειακής βίας και παραμέλησης των παιδιών,
- η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για θέματα προαγωγής της συμμετοχής των μαθητών στη διαχείριση κρίσεων και στην επίλυση συγκρούσεων στο σχολείο.

Στο πεδίο της πρόνοιας και της ψυχικής υγείας, ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι:

- Οι κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ δεν είναι επαρκώς στελεχωμένες και κατάλληλα οργανωμένες ώστε να μπορούν να διαχειρίζονται ζητήματα οικογενειακών συγκρούσεων, παραμέλησης και κακοποίησης ανηλίκων.

- Απουσιάζει ένα εθνικό σύστημα καταγραφής και αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης, με ενιαία πρωτόκολλα ενεργειών και παραπομπών.

- Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις υστερούν σε επιστημονικό προσωπικό και νοσηλευτές – όπου αυτοί απαιτούνται.

- Απουσιάζουν ξενώνες φιλοξενίας και θεραπείας για εφήβους με προβλήματα συμπεριφοράς και ψυχικές διαταραχές.

- Δεν έχουν δημιουργηθεί οι προβλεπόμενες παιδοψυχιατρικές κλινικές στα νοσοκομεία.

- Δεν έχει υλοποιηθεί επαρκώς ο θεσμός της αναδοχής, που θα μπορούσε να συμπληρώσει και να αντικαταστήσει σε σημαντικό βαθμό την ιδρυματική περίθαλψη, με μικρότερο μάλιστα κόστος για την πολιτεία.

- Δεν έχει προωθηθεί επαρκώς ο θεσμός των κέντρων ημερήσιας φροντίδας και απασχόλησης για παιδιά με αναπηρίες, ψυχικές διαταραχές και χρόνιες παθήσεις, στα οποία θα μπορούσαν να εντάσσονται με μικρότερο κόστος πολλά παιδιά που σήμερα έχουν εγκαταλειφθεί σε μονάδες περίθαλψης ασυλίκης μορφής.

Στο πεδίο της δικαιοσύνης ο ΣτΠ επισήμανε:

- σημαντικές αδυναμίες στον μηχανισμό διαχείρισης από την αστυνομία καταγγελιών και λήψης καταθέσεων για περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων,

- απουσία κοινωνικών υπηρεσιών στις εισαγγελίες ανηλίκων,

- προβλήματα στην εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των παιδιών μαρτύρων και θυμάτων βίας,
- σημαντικές ελλείψεις στην εφαρμογή των προβλεπόμενων αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων για ανήλικους παραβάτες,
- ακατάλληλες συνθήκες στα σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης ανηλίκων και σχεδόν ανύπαρκτο σύστημα υποστήριξης των αποφυλακισομένων.

Ο ΣτΠ κλήθηκε από την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής να καταθέσει τις διαπιστώσεις του σχετικά με το φαινόμενο της άσκησης βίας εις βάρος των παιδιών. Επίσης, ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού προσκλήθηκε από το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, στο πλαίσιο διεθνούς διαβούλευσης, να παρουσιάσει τις εμπειρίες και τις απόψεις του σχετικά με τους μηχανισμούς συμβουλευτικής, αναφοράς και καταγγελιών για περιστατικά βίας εις βάρος ανηλίκων. Ο ΣτΠ παρουσίασε και στις δύο περιπτώσεις τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του, επισημαίνοντας την ανάγκη να αντιμετωπιστεί το θέμα της βίας μέσα από μια συνολικότερη και συστηματική αναφορά στα δικαιώματα των παιδιών. Είναι απαραίτητη η εκτενής ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών, των γονέων και των ίδιων των παιδιών για όλο το πλαίσιο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του

Παιδιού και της υπόλοιπης εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά, καθώς και η διαμόρφωση ξεκάθαρων διαδικασιών, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να προσφεύγουν προς τους αρμόδιους κατά περίπτωση φορείς προστασίας τους.

Κατά τη διάρκεια του 2010 ο ΣτΠ διατύπωσε τις απόψεις του σχετικά με θεσμικά μέτρα στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης και του εκσυγχρονισμού των σχολείων, της επιμόρφωσης των επαγγελματιών που εργάζονται με και για τα παιδιά, της ενίσχυσης των δικτύων παιδικής προστασίας με τη

συνεργασία δημόσιων και μη κυβερνητικών φορέων, της βελτίωσης της νομοθεσίας για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων, της προώθησης της συμμετοχής των παιδιών και της μετεξέλιξης των θεσμών παιδικής φροντίδας και προστασίας, ώστε να ανταποκρίνονται περισσότερο στα διεθνή πρότυπα αναγνώρισης και σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών.

Ακόμη, στη διάρκεια της χρονιάς, ο Συνήγορος του Παιδιού συνέχισε και ενίσχυσε τις προσπάθειές του για την προώθηση του δικαιώματος των παιδιών να ενημερώνονται για

τα δικαιώματά τους, να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συμμετέχουν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Συναντήθηκε με πολλές ομάδες μαθητών και συζήτησε μαζί τους θέματα που τους απασχολούν. Επισκέφθηκε μονάδες παιδικής προστασίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις. Συνέχισε τη συνεργασία του με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του, που τον Δεκέμβριο του 2010 έκλεισε δύο

χρόνια λειτουργίας, και αποτελεί ζωντανό παράδειγμα του πώς οι φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά μπορούν να ακούν συστηματικά τις απόψεις τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού, συμμετέχοντας επίσης σε δράσεις που προάγουν τη συμμετοχή των παιδιών, όπως ανοικτές συζητήσεις, θεατρικές παραστάσεις και δράματα, προγράμματα αγωγής υγείας, διαγωνισμούς μαθητικών ταινιών, εκθέσεις και βραβεύσεις έργων τέ-

χνης των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους, επιχειρεί να διαδώσει στην ελληνική κοινωνία την αναγκαιότητα να ληφθεί σοβαρά υπόψη ο ρόλος και οι απόψεις των παιδιών όλων των ηλικιών. Μέσα από τη συμμετοχή τους στα κοινά θα αναπτύξουν δεσμούς και ενσυνείδητα ενεργή παρουσία σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής που τα αφορούν και τα επηρεάζουν.

Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στη χώρα μας σημαντική πρόοδος σε νομοθετικό επίπεδο, αναφορικά με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παιδιών και τη θέσπιση ειδικών διατάξεων. Παρ' όλα αυτά, οι νομοθετικές προβλέψεις δεν συνοδεύονται πάντα από τις απαραίτητες ενέργειες για την ενημέρωση των φορέων και των υπηρεσιών που ασχολούνται με την εκπαίδευση, την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών. Για τον σκοπό αυτόν ο Συνήγορος του Παιδιού διοργάνωσε ημερίδες, εκδηλώσεις και σεμινάρια, επισκέφθηκε χώρους εκπαίδευσης και φιλοξενίας παιδιών, συνάντησε επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και διακίνησε ενημερωτικό υλικό.

Το 2010 ο Συνήγορος του Παιδιού συνέχισε τις δραστηριότητες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης: συναντήθηκε και συζήτησε με 50 ομάδες μαθητών, συμμετείχε σε 90 ημερίδες, σεμινάρια και εκδηλώσεις σε δι-

άφορες περιοχές της χώρας, επισκέφθηκε 12 ιδρύματα παιδικής προστασίας και χώρους κράτησης και πραγματοποίησε 25 επισκέψεις σε διάφορες πόλεις της περιφέρειας. Επίσης, συμμετείχε σε σημαντικό αριθμό συναντήσεων και συνεδρίων στο εξωτερικό με την ιδιότητα του μέλους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού.

ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ομάδα Εφήβων Συμβούλων: Αποτίμηση και προοπτική

Στη διάρκεια του 2010, η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού συμμετείχε σε συζητήσεις σχετικά με την ενδοσχολική βία, στην επεξεργασία προτάσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπισή της και στην προετοιμασία προτάσεων που τροφοδότησαν τη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων (ENYA), η οποία δι-

εξήχθη τον Σεπτέμβριο του 2010 στο Στρασβούργο.

Στο τέλος του 2010 ολοκληρώθηκε η διετής θητεία της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, που επιλέχθηκε τον Δεκέμβριο του 2008. Η δραστηριότητά της παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση και η πρώτη έκθεση πεπραγμένων της ομάδας αναρτήθηκε στο διαδικτυο και εκτυπώθηκε σε 1.000 αντίτυπα, τα οποία διανεμήθηκαν σε εκπαιδευτικούς και σε φορείς με τους οποίους συνεργάζεται ο Συνήγορος του Παιδιού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη¹.

Η αποτίμηση της πιλοτικής περιόδου λειτουργίας της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων έδειξε ότι οι έφηβοι μπορούν με υπευθυνότητα και αμεσότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συμβάλλουν

¹ http://www.0-18.gr/downloads/entipo_reportoes.gr.en.pdf

στο έργο του Συνηγόρου του Παιδιού, στην κατεύθυνση της εκπόνησης θεσμικών προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας.

Η ομάδα αποτελούνταν από αγόρια και κορίτσια εφηβικής ηλικίας, που προέρχονταν από διάφορα κοινωνικά στρώματα και περιοχές κατοικίας, και περιλάμβανε αλλοδαπούς, εφήβους με αναπηρίες και εφήβους που διαμένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Η διαφοροποιημένη της σύνθεση έδωσε την ευκαιρία σφαιρικότερης προσέγγισης της ομάδας στα θέματα σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών. Επίσης, διατυπώθηκαν προτάσεις για τη μελλοντική λειτουργία και δράση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, όπως είναι, για παράδειγμα, η ευρύτερη δικτύωσή της με άλλες ομάδες εφήβων που δραστηριοποιούνται μέσα και έξω από τα σχολεία σε διάφορες περιοχές της χώρας, η έκδοση ηλεκτρονικών δελητίων ενημέρωσης, η προετοιμασία και η διακίνηση οπτικοακουστικών μηνυμάτων για τα δικαιώματα του παιδιού και η οργάνωση ραδιοφωνικών εκπομπών.

Το αυξημένο ενδιαφέρον των μαθητών για συμμετοχή στα συμβουλευτικά σώματα του Συνηγόρου του Παιδιού οδήγησε στην απόφαση να διερευνηθεί η Κοινότητα Εφήβων Συμβούλων, η οποία αποτελούνταν από όλους τους εφήβους που είχαν στείλει αιτήσεις για συμμετοχή στην ομάδα. Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα και

σε άλλους νέους, τους οποίους ο ΣτΠ συναντά κατά τις επισκέψεις του σε σχολεία και σε ιδρύματα σε διάφορες περιοχές της χώρας, να γίνονται μέλη της κοινότητας και να συμμετέχουν σε συζητήσεις με άλλους εφήβους σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού μέσω του κλειστού ηλεκτρονικού φόρουμ που έχει δημιουργήσει γι' αυτόν τον σκοπό ο ΣτΠ.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων Συνηγόρων του Παιδιού – Η διεθνής διάσταση

Στη διάρκεια του 2010 το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού αποφάσισε για πρώτη φορά να δημιουργήσει ένα Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων, με στόχο να προαγάγει την επικοινωνία και τον διάλογο μεταξύ των μελών των διαφόρων συμβουλευτικών ομάδων εφήβων που λειτουργούν στους ομόλογους θεσμούς της Ευρώπης. Για τον σκοπό αυτόν δημιουργήθηκε ηλεκτρονικό φόρουμ στο διαδίκτυο, μέσω του οποίου οι έφηβοι συζητούν μεταξύ τους θέματα που απασχολούν τους Συνηγόρους του Παιδιού και οι τελευταίοι ενημερώνονται και λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις των εφήβων.

Στις 6–9 Οκτωβρίου 2010, 35 έφηβοι, μέλη των Ομάδων Εφήβων Συμβούλων από 16 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, συμμετείχαν σε συζήτηση με Συνηγόρους του Παιδιού από όλη την Ευρώπη, στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) στο Στρασβούργο. Οι έφηβοι διατύπωσαν και παρουσία-

σαν τις απόψεις και τις προτάσεις τους για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στην εκπαίδευση, στην υγεία, σε θέματα προστασίας από τη βία, χρήσης του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών. Στη συζήτηση πήρε μέρος και ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης Thomas Hammarberg.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Τον τελευταίο καιρό αυξάνονται οι αναφορές σχετικά με κρούσματα ενδοσχολικής βίας μεταξύ μαθητών. Η Αρχή διαπιστώνει ότι η εκδήλωση αυτού του φαινομένου σχετίζεται με προβλήματα των ίδιων των παιδιών, θυτών και θυμάτων, και των οικογενειών τους, ωστόσο οι σχολικές μονάδες και οι εκπαιδευτικοί φαίνονται συχνά ανείργοι να το διαχειριστούν και αναφέρουν ότι τους λείπει τόσο η ειδική εκπαίδευση όσο και η κατάλληλη υποστήριξη. Το ζήτημα απασχολεί έντονα και τους ίδιους τους μαθητές, για τον λόγο αυτόν άλλωστε η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού πρότεινε να είναι ένα από τα θέματα στα οποία θα εστίαζε τις συζητήσεις της στη διάρκεια της χρονιάς.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Ο ΣτΠ έλαβε αναφορά ανήλικης μαθήτριας γυμνασίου που είχε πέσει θύμα επίθεσης από ομάδα συνο-

μηλικών της κοριτσιών, έξω από το σχολείο της, αμέσως μετά τη λήξη των μαθημάτων. Στο περιστατικό είχαν εμπλακεί μία συμμαθήτρια της και μαθήτριες γειτονικού σχολείου. Η οικογένεια της αναφερομένης είχε καταθέσει μήνυση στην αστυνομία, με αποτέλεσμα να υπάρξουν και νέες σοβαρές απειλές εις βάρος της. Η ανήλικη υποστήριξε ότι η ένταση που δημιουργήθηκε σχετιζόταν με το γενικότερο αρνητικό κλίμα που επικρατούσε στο σχολείο της, στο οποίο υπήρχε πολύ μεγάλος αριθμός αλλοδαπών μαθητών. Ο ΣτΠ επικοινωνώντας αφενός με την αστυνομία, από την οποία έλαβε τη διαβεβαίωση για τη διακριτική παρακολούθηση των εξωτερικών χώρων του σχολείου τη στιγμή που οι μαθητές αποχωρούν, αφετέρου δε διερεύνησε τον ρόλο της σχολικής κοινότητας, τόσο στο πεδίο της διαχείρισης του συγκεκριμένου συμβάντος όσο και, γενικότερα, στη διαμόρφωση κλίματος αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ των μαθητών, κυρίως καθώς στο σχολείο υπήρχαν μαθητές με διαφορετική εθνική προέλευση και διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Στο πλαίσιο αυτό, επισκέφθηκε το σχολείο της μαθήτριας, όπου και διαπίστωσε, ύστερα από επικοινωνία του με τον διευθυντή, την περιορισμένη εμβέλεια των χειρισμών και τον επιφανειακό χαρακτήρα της αντιμετώπισης του συμβάντος από το σχολείο, το οποίο φάνηκε απρόθυμο να προβεί σε άλλες ενέργειες πλην της επιβολής μιας ποινής και της διατύ-

πωσης σχετικών συστάσεων προς τους γονείς της εμπλεκόμενης μαθήτριας και την ίδια. Καμία ενέργεια δεν έλαβε χώρα για να επιχειρηθεί η συμφιλίωση μεταξύ των μαθητριών ούτε συνεργασία μεταξύ των γειτονικών σχολείων, με αφορμή το περιστατικό, με την επίκληση της αιτιολογίας ότι «οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν ειδικές γνώσεις ούτε υποστήριξη για να υπεισέρχονται βαθύτερα στον χειρισμό τέτοιων περιστατικών, που άλλωστε λαμβάνουν χώρα εκτός του σχολείου».

Επικοινωνία με εκπαιδευτικούς και μαθητές και καταγραφή καλών πρακτικών

Ο Συνήγορος του Παιδιού σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας προσκάλεσε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όλης της χώρας να καταγράψουν και να του αποστείλουν πληροφορίες σχετικά με παρεμβάσεις και ειδικά προγράμ-

ματα που τυχόν έχουν οργανώσει για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της επιθετικότητας και της βίας μεταξύ μαθητών. Παράλληλα, επικοινωνώντας με υπευθύνους αγωγής υγείας και ζήτησε τη συνεργασία τους για την καταγραφή αυτή. Στην πρόσκληση της Αρχής ανταποκρίθηκαν 43 σχολεία από διάφορες περιοχές, τα οποία απέστειλαν αναλυτικές πληροφορίες και υλικό από τις δράσεις τους, που έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας από τον ΣτΠ. Ακολούθησαν δύο συναντήσεις—συζητήσεις στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα (στις 17 και 24 Απριλίου), με συμμετοχή μαθητών που προέρχονταν από ορισμένα από τα 43 αυτά σχολεία, όπως και από την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων. Στη διάρκεια των συναντήσεων παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν οι εμπειρίες, οι απόψεις και οι προτάσεις τους σχετικά με το εν λόγω ζήτημα. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Παι-

διού, σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γραφεία Αγωγής Υγείας και άλλους φορείς, συναντήθηκε με εκπαιδευτικούς, παρουσίασε τις διαπιστώσεις του και άκουσε τις απόψεις και τους προβληματισμούς τους για το θέμα της ενδοσχολικής βίας. Τέτοιες ανοικτές συναντήσεις έγιναν στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Ηράκλειο, τη Δράμα, την Ξάνθη, την Καστοριά, το Μεσολόγγι και την Κατερίνη. Στη Θεσσαλονίκη, το Μεσολόγγι και την Κατερίνη διεξήχθησαν επιπλέον ανοικτές συζητήσεις με μαθητές, στις οποίες πήραν μέρος και εκπαιδευτικοί.

Αξιοποιώντας το υλικό που του είχε σταλεί από τα σχολεία, το περιεχόμενο των συναντήσεων με τους εφήβους και τους εκπαιδευτικούς, αλλά και γενικότερα τις διαπιστώσεις του από τον χειρισμό υποθέσεων και τις επισκέψεις του σε σχολεία, ο Συνήγορος του Παιδιού συνέταξε και απέστειλε τον Δεκέμβριο του 2010 προς το Υπουργείο Παιδείας ενημερωτική έκθεση, συνοψίζοντας τις πρακτικές που καταγράφηκαν σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας, όπως και τις αρχικές προτάσεις του. Ο ΣτΠ προσανατολίζεται σε περαιτέρω διερεύνηση του θέματος και την επέκταση της συλλογής δεδομένων στο πεδίο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε συνεργασία με Γραφεία Αγωγής Υγείας και δημοτικά σχολεία, προκειμένου να καταλήξει στις διαπιστώσεις του και να εκπονήσει την τελική έκθεσή του, την οποία θα αποστείλει στο υπουργείο.

Συνεργασία με άλλους φορείς και συμμετοχή σε ενέργειες δικτύωσης

Ο Συνήγορος του Παιδιού προσκλήθηκε και συμμετείχε σε ειδική επιτροπή που συγκρότησε η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη μελέτη της ομαδικής βίας και της επιθετικότητας στα σχολεία. Η επιτροπή ολοκλήρωσε το έργο της με την πραγματοποίηση έκδοσης, στην οποία περιλαμβάνονται ερευνητικά στοιχεία και επιστημονικά άρθρα για το φαινόμενο, όπως και συμπερασματικές προτάσεις τις οποίες επιμελήθηκε ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ο ΣτΠ επίσης ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκληση της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου να συμμετέχει στην προετοιμασία εθνικού δικτύου κατά της βίας μεταξύ μαθητών, που στόχο θα έχει, μεταξύ άλλων, να συγκεντρώνει και να διαθέτει μέσω ιστοχώρου επιστημονικά δεδομένα, μεθόδους και καλές πρακτικές για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας μεταξύ ανηλίκων, να συμβάλλει στην επιμόρφωση και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και στην ευαισθητοποίηση όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας για τα θέματα αυτά.

ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Οι Οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης

Στις 17 Νοεμβρίου 2010 η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώ-

πης υιοθέτησε κείμενο οδηγιών για τη φιλική προς τους ανηλίκους δικαιοσύνη. Το κείμενο αυτό υπήρξε προϊόν διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στον οποίο συμμετείχε και ο Συνήγορος του Παιδιού, μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού. Το κείμενο των οδηγιών θεωρείται εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, καθώς αναδεικνύει σοβαρά ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων θυτών και θυμάτων κατά τη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης, που έχουν ήδη απασχολήσει την Αρχή. Οι οδηγίες χρειάζεται να μελετηθούν με προσοχή και να συνδυαστούν με θεσμικές αλλαγές, επιμόρφωση των επαγγελματιών του συστήματος απονομής δικαιοσύνης και ενέργειες ευαισθητοποίησης ολόκληρης της κοινωνίας. Σε αυτή την κατεύθυνση έχει ήδη αρχίσει να δραστηριοποιείται ο Συνήγορος του Παιδιού, προωθώντας σχετική ενημέρωση στους φορείς που ασχολούνται με θέματα που αφορούν τη δικαιοσύνη για ανηλίκους.

Η εξέταση των ανηλίκων μαρτύρων θυμάτων κακοποίησης

Ο Συνήγορος του Παιδιού, με αφορμή σχετικές υποθέσεις που χειρίστηκε, αλλά και έχοντας διαπιστώσει ότι η επανειλημμένη λήψη καταθέσεων από ανήλικα θύματα και μάρτυρες πράξεων κακοποίησης δημιουργεί σοβαρά προβλήματα τόσο στον ψυχισμό των παιδιών όσο και στην ίδια την απονομή της δικαιοσύνης, ανέλαβε ορισμένες πρωτοβουλίες. Επισκέφθηκε κατ' αρχάς την Υποδιεύ-

θυσια Προστασίας Ανηλίκων στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής και επιχείρησε να καταγράψει τις μεθόδους που εφαρμόζονται για την εξέταση ανηλίκων μαρτύρων και τα προβλήματα στην εφαρμογή της νομοθεσίας. Ενδιαφέρθηκε ιδίως για την εφαρμογή της πρόβλεψης του Ν. 3625/2007, σύμφωνα με την οποία υπάρχει δυνατότητα καταχώρησης μαρτυρικών καταθέσεων ανηλίκων σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο, ώστε με την ηλεκτρονική προβολή της κατάθεσης να αντικαθίσταται η φυσική παρουσία τους στα επόμενα στάδια της διαδικασίας. Ο ΣτΠ διαπίστωσε περιορισμένη εφαρμογή του μέτρου αυτού και ουδεμία αξιολόγηση εκ μέρους της αστυνομίας του βαθμού επιτυχίας του. Σοβαρό δε πρόβλημα δημιουργούσε το γεγονός ότι στην υποδιεύθυνση δεν υπήρχε οργανική θέση παιδοψυχολόγου για την προετοιμασία των ανηλίκων μαρτύρων για τις καταθέσεις τους. Στη συνέχεια, ο ΣτΠ επικοινωνήσε με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στο οποίο έθεσε το ζήτημα της τοποθέτησης παιδοψυχολόγων στην υποδιεύθυνση, ώστε οι ανήλικοι να μπορούν να προετοιμάζονται κατάλληλα και μετά να εξετάζονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και, όποτε αυτό είναι εφικτό, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου, με τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων.

Θετική εξέλιξη

Το υπουργείο απάντησε ότι θα λάβει υπόψη του τις προτάσεις της Αρχής, προς το τέλος δε του

έτους ανήγγειλε ότι προσλήφθηκαν 15 ψυχολόγοι για να στελεχώσουν τις υπηρεσίες των Υποδιευθύνσεων Προστασίας Ανηλίκων των Διευθύνσεων Ασφαλείας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Σχετικά με το σχέδιο νόμου για την παραβατικότητα των ανηλίκων, ο ΣτΠ απέστειλε τις προτάσεις του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Μεταξύ άλλων, ο Συνήγορος του Παιδιού πρότεινε να:

- Οριστεί ως κατώτατο όριο ηλικίας για την επιβολή του μέτρου της προσωρινής κράτησης και του ποινικού σφραγισμού σε ανηλίκους το 16 έτος συμπληρωμένο. Σε κάθε περίπτωση, για τους ανηλίκους άνω των 16 ετών, ο κανόνας θα πρέπει να είναι η επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων και όχι σφραγιστικών.
- Ενισχυθεί η εφαρμογή όλων των προβλεπόμενων από τον Ν. 3189/2003 αναμορφωτικών μέτρων.
- Θεσμοθετηθεί η δυνατότητα επιβολής αναμορφωτικών μέτρων και σε ανηλίκους που δικάζονται αφέτου έχουν ενηλικιωθεί.
- Υπάρξει ρητή αναφορά στον νόμο ότι για την κρίση της προσωπικότητας του ανηλίκου από το δικαστήριο λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική έρευνα της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων.
- Μην επιβάλλεται εγκλεισμός σε

ίδρυμα αγωγής σε ανηλίκους «με δυσχέρεια κοινωνικής προσαρμογής», αν δεν έχουν διωχθεί ή καταδικαστεί για ποινικά αδικήματα.

- Αναπτυχθούν μονάδες μέριμνας, όπως είναι οι ειδικές στέγες, οι ξενώνες φιλοξενίας και τα θεραπευτικά κέντρα για εφήβους με προβλήματα ψυχικών διαταραχών και τοξικοεξάρτησης.
- Εξειδικευθούν οι δικαστές ανηλίκων και να προβλεφθεί η δυνατότητα να παραμένουν στη θέση αυτή πέραν της προβλεπόμενης εξαετίας.
- Προβλεφθούν κριτήρια και διαδικασία για τη χρηματοδότηση των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) και για τη λειτουργία κοινωνικής υπηρεσίας σε αυτές, όπως επίσης και να καθιερωθεί πλαίσιο λειτουργίας και εποπτείας στις στέγες που λειτουργούν από τις ΕΠΑ.
- Επικεντρωθεί το υπό ίδρυση νέο νομικό πρόσωπο (το οποίο στη συνέχεια έδωσε τη θέση του στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων) σε ενέργειες έρευνας, τεκμηρίωσης, ευαισθητοποίησης και πραγματοποίησης εισηγήσεων προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- Εισαχθούν ρυθμίσεις για το ποινικό μητρώο των ανηλίκων, σύμφωνα με σχετική έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε σε συνεδριάσεις και σε ομάδα εργασίας του ΚΕΣΑΘΕΑ στη Θεσσαλονίκη. Το συμβούλιο, που ιδρύθηκε με τον Ν. 3860/2010, συντονίζει και οργανώνει δράσεις, εισηγείται προτάσεις και γνωμοδοτεί στον Υπουργό Δικαιοσύ-

νης για θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Στις συνεδριάσεις του συμβουλίου μπορεί να μετέχει χωρίς δικαίωμα ψήφου και ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Ο Συνήγορος του Παιδιού ενημέρωσε το ΚΕΣΑΘΕΑ για τους προβληματισμούς του σχετικά με τη λειτουργία και τη στελέχωση στις στέγες των ΕΠΑ και τις ελλείψεις στο πεδίο εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων

που προβλέπονται από τον νόμο. Επισήμανε δε την επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθούν στέγες και ξενώνες φιλοξενίας για εφήβους με προβλήματα συμπεριφοράς και θεραπευτικές μονάδες για εξαρτημένους εφήβους, ώστε να ενισχυθούν οι υπηρεσίες στην κοινότητα προς τις οποίες θα μπορούν να στοχεύουν οι δικαστικές αποφάσεις, αντί να επιβάλλουν ποινικό εγκλήσιμό σε ανήλικους παραβάτες του νόμου, ο οποίος έχει αποδειχθεί αναποτελεσματικός.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Όπως και τις προηγούμενες χρονιές, η εκπαίδευση κατέλαβε και φέτος το μεγαλύτερο ποσοστό των αναφορών που υποβλήθηκαν στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού (34,05%). Τα βασικά προβλήματα αφορούν τις σχέσεις μαθητών–καθηγητών, τη λειτουργία, τη στελέχωση και τη δομή των σχολείων και την ειδική αγωγή.

Σχέσεις μαθητών–καθηγητών

■ Εκπρόσωποι συλλόγου γονέων και κηδεμόνων προσέφυγαν στον ΣτΠ καταγγέλλοντας ξυλοδαρμούς και ανάρμοστη, υβριστική συμπεριφορά εκ μέρους καθηγήτριας γυμνασίου και ζητώντας την απομάκρυνσή της από τη σχολική μονάδα. Η Αρχή είχε επανειλημμένα προφορική και έγγραφη επικοινωνία με

όλους τους άμεσα εμπλεκόμενους, αλλά και με τους αρμόδιους φορείς. Με την ενεργοποίησή τους, ύστερα από την παρέμβαση του ΣτΠ, τελικά διεξήχθη ΕΔΕ και η υπόθεση παραπέμφθηκε στο αρμόδιο Πρωτοβάθμιο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που αποφάσισε την απομάκρυνση της καθηγήτριας από τη σχολική μονάδα (υπόθεση 125186/2010).

■ Σε άλλη χαρακτηριστική περίπτωση που χειρίστηκε ο ΣτΠ, γονείς κατήγγειλαν την ανάρμοστη συμπεριφορά δασκάλας δημοτικού σχολείου, που ήδη λόγω δυσλειτουργίας στην τάξη είχε μεταφερθεί στο ολοήμερο τμήμα. Και εκεί η συμπεριφορά της ήταν εντελώς προβληματική, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των γονέων. Τις απόψεις αυτές συμμεριζόταν πάντως και η διευθύντρια του σχολείου. Ύστερα από αλληλο-

γραφία της Αρχής με όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, διεξήχθη ΕΔΕ, με αποτέλεσμα την επίκληση της δασκάλας η οποία τελικώς αποσπαστηκε σε διοικητική θέση (υπόθεση 126338/2010).

Αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ερευνήσει σειρά υποθέσεων με θέμα την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως παιδαγωγικού μέτρου για τον έλεγχο της συμπεριφοράς τους στο σχολείο. Ο ΣτΠ μελέτησε το νομικό πλαίσιο, συναντήθηκε και μίλησε με μαθητές και εκπαιδευτικούς και διαπίστωσε ότι το κύριο πρόβλημα αφορά τη διαδικασία με την οποία λαμβάνεται η απόφαση για αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος και ότι η προσφυγή στο εν λόγω μέτρο γίνεται χωρίς προηγου-

μένως να έχουν εξαντληθεί άλλα παιδαγωγικά μέτρα.

Στη συνέχεια, απνύθυνε επιστολή προς το Υπουργείο Παιδείας προτείνοντας τα εξής:

- Να ενημερωθούν εγγράφως και αναλυτικά τα σχολεία και οι προϊστάμενες αρχές σχετικά με την υποχρέωσή τους να ακολουθούν τις προβλέψεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όταν πρέπει να επιβάλουν την ποινή της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος (να προηγηθεί ακρόαση, να υπάρχει ειδική και επαρκής αιτιολόγηση) και να αξιολογούν την αναγκαιότητα του μέτρου αυτού και κατά πόσον είναι πρόσφορο.
- Να προβληθθεί ρητά στην εκπαιδευτική νομοθεσία η υφιστάμενη αρμοδιότητα των προϊστάμενων υπηρεσιών να ασκούν ιεραρχικό έλεγχο στις αποφάσεις του συλλόγου διδασκόντων, έτσι ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια αμφισβήτησης αυτής από οποιονδήποτε.
- Να ενημερώνουν οι διευθύνσεις των σχολείων τους μαθητές στους οποίους επιβάλλεται το μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος και τους γονείς/κηδεμόνες τους ότι αυτό ισχύει μόνο για το τρέχον κάθε φορά σχολικό έτος.
- Να μεριμνήσει το υπουργείο για την καθοδήγηση και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών, με στόχο η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος να μη χρησιμοποιείται ως μέσον παραδειγματισμού για τους υπόλοιπους μαθητές και να μην επιβάλλεται από αδυναμία του σχολείου να αντιμετω-

πίσει τα προβλήματα συμπεριφοράς ενός μαθητή.

- Να μην ανακοινώνεται η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος δημόσια.
- Να κατοχυρωθεί νομοθετικά ο θεσμός των σχολικών κανονισμών, ώστε να προλαμβάνονται οι ατυχείς χειρισμοί και να μην υπάρχουν παρεκκλίσεις των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και γενικά να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της.
- Να τροποποιηθεί το ΠΔ 104/1979, που ρυθμίζει τα ζητήματα των κυρώσεων–ποινών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ούτως ώστε, μεταξύ άλλων, να δίνει τη δυνατότητα στα σχολεία να αξιοποιούν περισσότερες εναλλακτικές μεθόδους για τη «συμμόρφωση» των μαθητών.

Θετική εξέλιξη

Το Υπουργείο Παιδείας, ακολούθως, εξέδωσε εγκύκλιο η οποία, υιοθετώντας τις κυριότερες προτάσεις της Αρχής, περιλαμβάνει οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς.

Πρόσβαση στο σχολείο και συνθήκες φοίτησης Μεταφορά μαθητών

Οικογένεια μαθητή δημοτικού σχολείου στο Ρίο υπέβαλε αναφορά στον ΣτΠ για τη μαζική μετακίνηση των μαθητών αστικών περιοχών προς και από τα σχολεία τους με ιδιώτες οδηγούς αυτοκινήτων, υπεκμισθωμένων από τα ΚΤΕΛ. Την πρακτική αυτή κατήγγειλαν κάποιοι γονείς ως δαπανηρή, αλλά κυρίως επισφαλή. Η Νομαρχία Αχαΐας είχε συνάψει σύμβαση με ανάδο-

χο τα ΚΤΕΛ, τα οποία υποχρεούνται να μισθώσουν επιβατηγά δημόσια και ιδιωτικής χρήσης στις περιοχές που η μεταφορά είναι αντικειμενικά δύσκολη ή ο αριθμός των μεταφερόμενων μαθητών είναι μικρός. Ο ΣτΠ επικοινωνήσε προφορικά και εγγράφως με τη νομαρχία, τα σχολεία, τον οικείο δήμο και την Περιφέρεια. Μελέτησε τη μέχρι τότε αλληλογραφία, καθώς και τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί με τα ΚΤΕΛ. Επειδή η απάντηση της νομαρχίας δεν κρίθηκε επαρκώς αιτιολογημένη, η Αρχή επανήλθε επισημαίνοντας ότι παραβιάζονται τόσο η νομοθεσία όσο και οι συμβατικοί όροι, υπάρχουν αδιευκρίνιστα σημεία σχετικά με το κόστος των πολλαπλών διαδρομών, την αμοιβή των οδηγών, την ασφάλεια των παιδιών. Τέλος, ο ΣτΠ ζήτησε να αλληιάξει άμεσα αυτή η πρακτική. Ανταποκρινόμενη στο αίτημα της Αρχής, αλλά και σε οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΕΑΗΔ) για μείωση του κόστους μεταφοράς, η νομαρχία κινητοποιήθηκε και τα ΚΤΕΛ δρομολόγησαν αστικού τύπου λεωφορείο για τη μεταφορά των μαθητών. Σύμφωνα με έγγραφο της, φαίνεται να επιλύθηκαν και επιμέρους πρακτικά προβλήματα (ζώνες στα καθίσματα, συχνές στάσεις κ.ά.) που είχαν προκύψει στην αρχή της χρονιάς (υπόθεση 23165/2009).

Απογευματινή λειτουργία σχολείων

Σε περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, με βάση έγγραφο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, υπάρχουν πάνω από 1.000 μαθητές που παρα-

κολλουθούν μαθήματα σε απογευματινή βάρδια λειτουργίας των σχολείων λόγω ανεπαρκούς κτιριακής υποδομής. Οι μαθητές αυτοί δεν έχουν ίσα δικαιώματα και μεταχείριση με τους συνομηλίκους τους, καθώς χάνουν την ευκαιρία για απογευματινές δραστηριότητες (αθλητισμός, εκπαίδευ-

ρίων, ενέταξε τη δημιουργία σχολείων στις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, στην υπό εξέταση περίπτωση και ενώ πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις, έχει παρέλθει ήδη πενταετία από την ένταξη του έργου και καμία πρόοδος δεν έχει σημειωθεί. Ο ΣτΠ αντάλλαξε αλληλο-

προσπάθειές της ώστε να καταργηθεί η πρακτική της διπλοβάρδιας των σχολείων.

Βοηθητικό προσωπικό στα σχολεία

Άλλο ζήτημα με το οποίο ασχολήθηκε η Αρχή ήταν η συμμετοχή των γονέων στην αμοιβή καθαριστριών σχολείου ή/και τραπεζοκόμων. Σύμφωνα με εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, υπεύθυνοι σίτισης στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία είναι ο υποδιευθυντής ή ο υπεύθυνος του ολοήμερου προγράμματος. Καθώς ο υπεύθυνος συχνά δεν επαρκεί για τη φροντίδα των παιδιών και την προετοιμασία των γευμάτων, οι γονείς μέσω του συλλόγου τους επιλέγουν ένα τρίτο πρόσωπο για να εκτελεί χρέη τραπεζοκόμου και επιβαρύνονται με την αμοιβή του. Η διοίκηση στηρίζει την πρακτική αυτή σε εγκυκλίους του Υπουργείου Παιδείας περί παρουσίας τρίτων προσώπων στο σχολείο. Ο ΣτΠ σύστησε να τηρούνται οι διατάξεις και να υπάρχει μεγαλύτερη αλληλοεπικάλυψη στο ωράριο των επιβλεπόντων στο ολοήμερο, ώστε να παρευρίσκονται δύο εκπαιδευτικοί κατά τις μεσημεριανές ώρες [υπόθεση 123855/2010].

Ειδική αγωγή

Ο ΣτΠ εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών με θέμα τα προβλήματα στη φοίτηση παιδιών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες σε ειδικά σχολεία και την εφαρμογή του Ν. 3699/2008. Από τη διερεύνηση των υποθέσεων διαπί-

ση, μελέτη, ψυχαγωγία), είναι κουρασμένοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, η δε φροντίδα, η στήριξη στη μελέτη κ.λπ. από την οικογένεια είναι ελλιπείς λόγω της πρωινής εργασίας και των δύο γονέων. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων, σκοπεύοντας να επισπεύσει τις διαδικασίες για την ανέγερση νέων σχολικών κτι-

γραφία σχετικά με την ανάγκη να μην καθυστερήσουν περαιτέρω οι εργασίες [υπόθεση 130265/2010].

Για την προαναφερθείσα υπόθεση, καθώς και για άλλες συναφείς που έχει χειριστεί μέχρι σήμερα, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ζητήσει από τη διοίκηση να εξαντλήσει όλες τις

σωσε ότι δεν καλύπτονται οι οργανικές θέσεις των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής (ΣΜΕΑ) με μόνιμο προσωπικό για πάγιες και διαρκείς ανάγκες, η δε τοποθέτηση εκπαιδευτικού, ειδικού εκπαιδευτικού αλλήλα και βοηθητικού προσωπικού πραγματοποιείται με καθυστέρηση ή δεν πραγματοποιείται καθόλου. Επίσης, ότι οι περισσότερες θέσεις καλύπτονται ετεροχρονισμένα από αναπληρωτές ή ωρομίσθιους, οι οποίοι καλούνται συχνά να καλύψουν δύο ειδικά σχολεία. Ως συνήθης αιτιολογία προβάλλεται η έλλειψη πιστώσεων στη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής. Συνέπεια αυτού είναι να καθυστερεί ή να αναστέλλεται η έναρξη λειτουργίας των σχολείων ή/και να παρατηρούνται πολύ σημαντικές ελλείψεις στην κατάλληλη εκπαιδευτική υποστήριξη των μαθητών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι για το σχολικό έτος 2010–2011 τοποθετήθηκαν εκπαιδευτικοί και ξεκίνησε πιο έγκαιρα η λειτουργία σχολείων, στα οποία παλαιότερα είχαν παρατηρηθεί ιδιαίτερες καθυστερήσεις για τις οποίες είχε παρέμβει ο ΣτΠ.

Πέραν του χειρισμού εξατομικευμένων υποθέσεων, ο ΣτΠ επισήμανε προς το υπουργείο την ανάγκη να ληφθούν μέτρα με στόχο:

- τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών εκπαίδευσης σε ό,τι αφορά το θέμα της μόνιμης ή της έγκαιρης στελέχωσης των ΣΜΕΑ,

- την ανταπόκριση των πιστώσεων στις πραγματικές ανάγκες των ειδικών σχολείων,
- την έγκαιρη έναρξη του σχολικού έτους, και
- την επαρκή εκπαιδευτική υποστήριξη των παιδιών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας απάντησε ότι ζητήθηκε η ηλεκτρονική καταγραφή των αναγκών των ΣΜΕΑ και των τμημάτων ένταξης, με σκοπό την άμεση στελέχωσή τους. Δήλωσε επίσης ότι θα δημιουργηθεί «κάρτα σχολείου», στην οποία θα καταγράφονται οι ανάγκες σε εκπαιδευτικούς, ώστε να είναι δυνατή η συνεχής παρακολούθηση και η επαρκής ανταπόκριση στο δυναμικό και τις ανάγκες των μαθητών.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Δεκαεξάχρονη με πολλαπλές διαγνωσμένες αναπηρίες εκπαιδευόταν έως τα 15 της σε ιδιωτικά κέντρα ημερήσιας απασχόλησης. Η ένταξή της σε δημόσιο δημοτικό σχολείο ήταν αδύνατη λόγω απουσίας κατάλληλου προσωπικού υποστήριξης. Χωρίς απολυτήριο δημοτικού σχολείου, όμως, η ανήλικη δεν θα μπορούσε να φοιτήσει σε ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης, αλλήλα ούτε και σε τάξη του δημοτικού λόγω προχωρημένης ηλικίας. Οι γονείς της απευθύνθηκαν στους ειδικούς επαγγελματίες για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων της, με στόχο να αρθεί το πρόβλημα της απουσίας απολυτηρίου δημοτικού και να μπορέσει η ανήλικη να φοιτήσει

σε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΚ) της περιοχής κατοικίας τους. Ύστερα από συστηματική πεντάμηνη διαμεσολάβηση του ΣτΠ προς όλους τους εμπλεκόμενους, η αρμόδια επιτροπή της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης χορήγησε το αιτούμενο απολυτήριο στην ανήλικη, γεγονός που επέτρεψε την εγγραφή και την ένταξή της στο ΕΕΕΚ της περιοχής της (υπόθεση 128596/2010).

Πρόσβαση αλλοδαπών μαθητών στην εκπαίδευση

■ Η Αρχή εξέτασε υπόθεση με θέμα την άρνηση μετεγγραφής ανήλικης μαθήτριας η οποία δεν διέθετε άδεια διαμονής. Η διεύθυνση του επαγγελματικού λυκείου, στο οποίο είχε ζητήσει τη μετεγγραφή της η μαθήτρια, αρνήθηκε να προχωρήσει τη διαδικασία λόγω της έλλειψης άδειας διαμονής της ανήλικης, παρ' ότι είχε ήδη ολοκληρώσει επιτυχώς το δημοτικό και το γυμνάσιο. Ο ΣτΠ, επικαλούμενος την ισχύουσα νομοθεσία, ζήτησε αρχικά την άμεση μετεγγραφή της μαθήτριας ούτως ώστε να μη χάνει μαθήματα. Καθώς το σχολείο κωλυσιεργούσε, απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία ζήτησε την κατ' εξαίρεση εγγραφή της, θεωρώντας ότι η καθυστέρηση οφειλόταν σε μη έγκαιρη ενεργοποίηση του σχολείου. Ταυτόχρονα έγινε αυστηρή σύσταση προς τη διεύθυντρια του σχολείου ώστε εφεξής να τηρεί τη νομοθεσία. Ο ΣτΠ, διαπιστώνοντας ότι η ισχύουσα νομοθεσία ως προς τις εγγραφές ανηλί-

κων μεταναστών τρίτων χωρών δεν ήταν γνωστή σε υπαλλήλους του Υπουργείου Παιδείας, ζήτησε εγγράφως από τον αρμόδιο Ειδικό Γραμματέα να προβεί σε σχετική υπενθύμιση, η οποία πραγματοποιήθηκε τόσο για την πρωτοβάθμια όσο και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (υπόθεση 17089/2009).

■ Η Αρχή έχει δεχθεί αρκετές αναφορές από ασυνόδευτους ανηλίκους που, ελλείψει οποιουδήποτε στοιχείου που να αποδεικνύει την ταυτότητά τους, αδυνατούσαν να εγγραφούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο Συνήγορος του Παιδιού υποστήριξε ότι κανένα παιδί δεν μπορεί να στερηθεί του δικαιώματός του στην εκπαίδευση εξαιτίας του καθεστώτος διαμονής του στη χώρα, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 28 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αυτό που προέχει είναι να διασφαλίζεται η πρόσβαση και η άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος στην εκπαίδευση (υπόθεση 17446/2009).

Θετική εξέλιξη

Σε συνέχεια της πρότασης αυτής, εκδόθηκε γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η οποία έγινε αποδεκτή από την αρμόδια υπουργό, επιτρέποντας έτσι την εγγραφή ασυνόδευτων ανηλίκων αλλοδαπών στο γυμνάσιο χωρίς δικαιολογητικά. Στη γνωμοδότηση υποστηρίζεται ότι η έλλειψη τίτλου σπουδών, με βάση τον οποίο

είναι δυνατή η εγγραφή στο γυμνάσιο, θα αντιμετωπίζεται για τους μαθητές που προέρχονται από χώρες στις οποίες επικρατεί έκρυθμη κατάσταση με τη διενέργεια κατατακτικής εξέτασης από επιτροπή εκπαιδευτικών, το δε ζήτημα του ορισμού κηδεμόνα για την επικοινωνία με το σχολείο θα αντιμετωπίζεται σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του αστικού κώδικα.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Σύνταξη ληξιαρχικής πράξης τέκνου αλλοδαπών γονέων χωρίς άδεια νόμιμης διαμονής στη χώρα

Το αρμόδιο γραφείο του Ληξιαρχείου Αθηνών αρνήθηκε να επιτρέψει την καταχώρηση ονοματοδοσίας ανήλικου τέκνου στη ληξιαρχική πράξη γέννησής του, η οποία είχε ήδη συνταχθεί, επειδή οι γονείς δεν διέθεταν κανένα έγγραφο που να αποδεικνύει τη νόμιμη είσοδο και διαμονή τους στη χώρα, επικαλούμενο το άρθρο 84, παράγρ. 1 του Ν. 3386/2005, σύμφωνα με το οποίο το δημόσιο υποχρεούται να μην παρέχει τις υπηρεσίες τους σε «... υπηκόους τρίτης χώρας, οι οποίοι δεν έχουν διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο, που αναγνωρίζεται από διεθνείς συμβάσεις, θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής και, γενικά, δεν αποδεικνύουν ότι έχουν εισέλθει και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα». Ο ΣτΠ στην παραίτησή του υποστήριξε ότι η σύνταξη ληξιαρχικής πράξης γέννησης τέκνου που γεννήθηκε στην Ελλάδα

δεν αποτελεί «παροχή υπηρεσιών» (συναλλαγή) με τους μη νόμιμα διαμένοντες στη χώρα γονείς του, αλλά απλώς καταχώρηση συμβάντος, για το οποίο ο κατά τόπο ληξιαρχος είναι υπεύθυνος. Ο Δήμος Αθηναίων, μετά τις διευκρινίσεις της Αρχής, καταχώρησε την ονοματοδοσία του παιδιού στη ληξιαρχική πράξη γέννησής του (υπόθεση 123510/2010).

Διόρθωση ληξιαρχικών πράξεων γέννησης

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 13, παράγρ. 2 του Ν. 344/1976, παρέχεται η δυνατότητα στους ληξιάρχους να διορθώσουν μια ληξιαρχική πράξη ύστερα από άδεια του εισαγγελέα, στις περιπτώσεις που το σφάλμα παρεισέφρησε από προφανή παραδρομή. Η διάταξη ωστόσο παραγνωρίζεται από τους πρώτους, οι οποίοι παγίως, προκειμένου να προβούν σε σχετική διόρθωση, ζητούν από τους ενδιαφερόμενους πολίτες να προσκομίσουν δικαστική απόφαση.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Η ληξιαρχος του Δήμου Αγίου Νικολάου στην Κρήτη απαιτούσε την προσκόμιση δικαστικής απόφασης, προκειμένου να διορθώσει ληξιαρχική πράξη γέννησης, στην οποία, αντί του καταχωρημένου στη ληξιαρχική πράξη βάπτισης ονόματος «Ερήνη», είχε αναγράψει από προφανή παραδρομή το όνομα «Ειρήνη». Η ληξιαρχος μάλιστα αρνήθηκε να προβεί η ίδια σε αίτηση προς τον αρμόδιο εισαγγελέα, παρ' ότι ο ΣτΠ ενημέρωσε ότι νομιμοποιούνταν να το πράξει. Για

τον λόγο αυτόν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο ΣτΠ επικοινωνήσε με τον αρμόδιο εισαγγελέα, στον οποίο προώθησε την αίτηση του ενδιαφερόμενου πολίτη. Η άδεια χορηγήθηκε και η ληξιαρχική πράξη διορθώθηκε, αποκαθιστώντας το δικαίωμα της ανήλικης στο σωστό όνομα (υπόθεση 22795/2009).

Χορήγηση πατρώνυμου και επωνύμου σε εκτός γάμου τέκνο

Το ΝΔ 2573/1953 και η ΥΑ Φ91400/2001 παρέχουν τη δυνατότητα, με απόφαση του νομάρχη, να προσδίδεται για κοινωνικούς λόγους, τυχαίο όνομα και επώνυμο πατέρα, σε τέκνα που έχουν γεννηθεί χωρίς γάμο των γονέων τους και δεν έχουν αναγνωρισθεί από τον πατέρα. Οι διατάξεις αυτές καταστρατηγούνται, όταν, ύστερα από αίτηση της μητέρας, δίδεται το όνομα και το επώνυμο του άνδρα για τον οποίο υπάρχει ο ισχυρισμός ότι πρόκειται για τον φυσικό πατέρα του παιδιού, χωρίς αυτός να αποδεικνύεται με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του αστικού κώδικα για την αναγνώριση της πατρότητας. Στις περιπτώσεις αυτές, ο νομάρχης οφείλει να απορρίψει τη σχετική αίτηση ή να ανακαλέσει τις εκδοθείσες από αυτόν σχετικές αποφάσεις. Αυτή τη θέση αποδέχθηκε η Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης, Τμήμα Μητρώων και Ληξιαρχείων του ΥΕΑΗΔ, που υιοθέτησε πλήρως την άποψη του ΣτΠ σε ανάλογη υπόθεση (υπόθεση 1861/2009).

ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ – ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορά από ανήλικη αθλοδομή κρατούμενη με αίτημα την παραμονή της στην Ελλάδα, αν και δεν υπήρχε συναίνεση των γονέων της μετά την αποφυλάκισή της. Η ανήλικη ήταν θύμα εκμετάλλευσης από το οικογενειακό της περιβάλλον και δεν επιθυμούσε να επιστρέψει στη χώρα της. Ο ΣτΠ, κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, συνεργάστηκε με την κοινωνική υπηρεσία της φυλακής, ενημέρωσε τον αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό σχετικά με το αίτημα της ανήλικης, καθώς και τη Διεύθυνση Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Επιπλέον, ύστερα από παραίνεση της Αρχής, η κοινωνική λειτουργός απευθύνθηκε στο εποπτευόμενο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ΝΠΙΔ «Επάνοδος», στελέχη του οποίου συνέδραμαν την ανήλικη κατά την αποφυλάκισή της. Στη συνέχεια, από τον

φάκελο της ανήλικης αντλήθηκαν στοιχεία, τα οποία επιβεβαίωναν την οικονομική εκμετάλλευσή της από συγγενικά της πρόσωπα. Αυτά τέθηκαν υπόψη της Ομάδας Anti-trafficking της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και η ανήλικη αναγνωρίστηκε ως θύμα εμπορίας ανθρώπων (trafficking) από τον αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό.

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από αυτά, η ανήλικη παραμένει στην Ελλάδα, φιλοξενούμενη σε ξενώνα, υπό την προστασία της ελληνικής πολιτείας, η οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3064/2002 και του ΠΔ 233/2003, της παρέχει αρωγή για τη στέγαση, τη διατροφή, τη διαβίωση, την περίθαλψη, την ψυχολογική της στήριξη, την εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα, καθώς και για την πρόσβασή της στο σχολείο.

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Μητέρα δύο ανήλικων παιδιών σε διάσταση προσέφυγε στην Αρχή ισχυριζόμενη ότι όλα τα μέλη της οικογένειας είχαν υποστεί κακοποίηση από τον σύζυγο και πατέρα. Η μητέρα εγκατέλειψε το σπίτι της οικογένειας και εγκαταστάθηκε προσωρινά με τα παιδιά της στο πατρικό της σπίτι λόγω οικονομικών δυσκολιών. Επιπλέον, το ένα της παιδί είχε σοβαρό μαθησιακό πρόβλημα, που απαιτούσε θεραπευτικές συνεδρίες. Η Αρχή ξεκίνησε εντατική και συστηματική επικοινωνία τόσο με τη μητέρα όσο και με την αρμόδια νομαρχιακή υπηρεσία, για θέματα που είχαν σχέση με:

- την άμεση αξιολόγηση των αναγκών της τριμελούς θυματοποιημένης οικογένειας, με επισκέψεις των επαγγελματιών πρόνοιας στην οικία της μητέρας,
- τη διευκόλυνση στη διασύνδεση της μητέρας με το περιφερειακό γραφείο του ΟΑΕΔ για την άμεση εξεύρεση εργασίας,
- τη συνδρομή στη μετεγκατάσταση της μητέρας και των παιδιών σε διαμέρισμα στην πόλη τους,
- την εγγραφή και τη φοίτηση των δύο ανήλικων παιδιών σε σχολεία της περιοχής τους,
- την ενδυνάμωση της μητέρας και τη βελτίωση της ψυχοσυναισθηματικής της κατάστασης για την καλύτερη προστασία των παιδιών της και την ευημερία τους,
- την έκτακτη οικονομική ενίσχυση για την αντιμετώπιση βασικών βιοτικών αναγκών, και
- τη μεθόδευση άμεσης επιδότησης

με μηνιαίο βοήθημα από το πρόγραμμα απροστάτευτων παιδιών της νομαρχίας.

Επισημαίνεται ότι η συνεργασία του ΣτΠ με τους επαγγελματίες της εμπλεκόμενης κοινωνικής υπηρεσίας της νομαρχίας υπήρξε εξαιρετική και η ανταπόκρισή της άμεση.

ΥΙΟΘΕΣΙΑ

Διακρατικές υιοθεσίες: Προτάσεις του ΣτΠ και ανταπόκριση του ΥΥΚΑ

Ο ΣτΠ είχε εκφράσει δημοσίως και προς τη Βουλή τη θέση ότι η Ελλάδα καθυστέρησε πολύ να επικυρώσει και να εφαρμόσει τη «Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία». Η σύμβαση υπογράφηκε στη Χάγη το 1993 και κυρώθηκε από την ελληνική Βουλή με τον Ν. 3765/2009, ορίζοντας ως ημερομηνία έναρξης της ισχύος της την 1.1.2010. Στόχος των ρυθμίσεων είναι η έγκυρη αξιολόγηση και η υποστήριξη των ενδιαφερόμενων θετών γονέων, η προστασία των δικαιωμάτων των υιοθετούμενων παιδιών και η καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας βρεφών, που ευνοείται από την ανεξέλεγκτη εφαρμογή της ιδιωτικής υιοθεσίας στη χώρα μας.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Τον Ιανουάριο του 2010 ο ΣτΠ έλαβε αναφορά από πολίτες, υποψήφιος θετός γονείς, οι οποίοι διαμαρτύρονταν για την απουσία υπηρεσίας που θα συντόνιζε και θα υποστήριζε τη διενέργεια των απαιτούμενων δι-

αδικασιών για τις διακρατικές υιοθεσίες. Ασκώντας τον διαμεσοληβητικό της ρόλο, η Αρχή ζήτησε, εκτός των άλλων, να πληροφορηθεί τον βαθμό ετοιμότητας και αν είχαν προβλεφθεί οι υποδομές για την υλοποίηση της σύμβασης. Το ΥΥΚΑ επέσπευσε τις εκκρεμείς διαδικασίες για την υιοθεσία του νηπίου και ενημέρωσε την Αρχή ότι προωθείται νομοθετική ρύθμιση για τη σύσταση αυτοτελούς τμήματος με τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στις διατάξεις του προαναφερθέντος νόμου. Ώσπου να συσταθεί το εν λόγω τμήμα, το έργο υποστηρίζεται από τη Διεύθυνση Προστασίας της Οικογένειας του υπουργείου, συγκροτήθηκε δε και ειδική επιτροπή για να την συνδράμει στο έργο της. Επιπροσθέτως, δόθηκαν με εγκύκλιο διευκρινίσεις και οδηγίες σε όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες.

Ο Συνήγορος του Παιδιού συνεχίζει να παρακολουθεί το ζήτημα, προσδοκώντας ότι οι ενέργειες της διοίκησης θα παράσχουν την απαιτούμενη υποστήριξη στις διακρατικές υιοθεσίες, με στόχο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υιοθετούμενων παιδιών.

ΠΡΟΝΟΙΑ – ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Ιδρύματα

Συνθήκες περίθαλψης στο ΚΕΠΕΠ Λεχαινών Ηλείας

Ο ΣτΠ παρακολούθησε επί ένα και πλέον έτος τις ενέργειες της διοίκησης για την αποκατάσταση ελλείψεων και προβλημάτων σχετικών με τις συνθήκες διαβίωσης ανήλικων και ενηλικιωθέντων που περιθάλπονται με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες στο

Κέντρο Περιθαλψής Παίδων (ΚΕΠΕΠ) στα Λεχαινά Ηλείας. Στη συνέχεια, συνέταξε πόρισμα στο οποίο συνοψίζονται οι αρχικές παρατηρήσεις και διαπιστώσεις του, οι ενέργειες της διοίκησης και οι καταληκτικές προτάσεις της Αρχής, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενουμένων. Η πρώτη επίσκεψη κλιμακίου του ΣτΠ έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του 2009 και, ύστερα από αλληλογραφία τόσο με τη διοίκηση του ιδρύματος όσο και με το ΥΥΚΑ, πραγματοποιήθηκαν δύο ακόμη επισκέψεις, προκειμένου να διαπιστωθούν τα μέτρα που είχαν ληφθεί ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής. Στο τελικό πόρισμα του ΣτΠ επισημαίνεται η ανάγκη να υπάρξει επαρκής αριθμός νοσηλευτών στο ίδρυμα, για να αποφευχθούν πρακτικές, όπως είναι η εκτεταμένη φαρμακευτική κατασταλτική αγωγή, η καθήλωση παιδιών με ιμάντες και ιδίως η διαβίωσή τους σε ξύλινα κουβούκλια, και να μην παραβλέπεται ότι απώτερος στόχος πρέπει να είναι η εναλλακτική φροντίδα των παιδιών σε μικρές δομές οικογενειακού τύπου και η κατάργηση της περίθαλψης ιδρυματικού τύπου για παιδιά και εφήβους. Σημειώνεται ότι η διοίκηση του ιδρύματος, μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, έκανε σημαντικές προσπάθειες για να εξασφαλίσει την ορθή ιατρική παρακολούθηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών, για την τακτική φοίτηση όσων είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθούν μαθήματα στο ειδικό σχολείο της περιοχής, την ημερήσια φροντίδα και απασχόλησή τους, τη βελτίωση των

εγκαταστάσεων και για την επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού. Ωστόσο, οι δραματικές ελλείψεις σε νοσηλευτικό κυρίως προσωπικό, που μέχρι το τέλος της χρονιάς δεν είχε καταστεί δυνατόν να αντιμετωπιστούν, είχαν ως συνέπεια να παραμένουν πολλή από τα προβλήματα που είχαν αρχικά παρατηρηθεί και την ακόμη μεγαλύτερη ανησυχία και επαγγελματική εξουθένωση του υπάρχοντος προσωπικού.

Κανονιστικό πλαίσιο εθελοντικής υποστήριξης σε ΝΠΙΔ

Κλιμάκιο του Συνηγόρου του Παιδιού επισκέφθηκε ίδρυμα φιλοξενίας παιδιών με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες. Η μονάδα δεν διέθετε κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο ώστε να διασφαλίζονται οι έξοδοι των φιλοξενουμένων εκτός μονάδας, οι οποίες γίνονταν με βάση προφορικές συμφωνίες με διαθέσιμους εθελοντές. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι η πραγματοποίηση εξόδων εκτός μονάδας από τους φιλοξενούμενους συνιστά δικαίωμα και ως εκ τούτου η μονάδα υποχρεούται να τις διευκολύνει στο μέτρο του δυνατού. Για τον λόγο αυτόν, ο ΣτΠ συνέταξε και απέστειλε προς το ίδρυμα πρόταση κανονιστικού πλαισίου για την εξασφάλιση των ελάχιστων προϋποθέσεων προστασίας των φιλοξενουμένων στις περιπτώσεις εξόδων τους από τη μονάδα. Το πλαίσιο αυτό αναρτήθηκε στον ιστοχώρο της Αρχής ως πρότυπο για χρήση και από άλλες συναφείς μονάδες παιδικής προστασίας και περίθαλψης².

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστοτόπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα,
Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού]

Στην ιστοσελίδα για τα δικαιώματα του παιδιού www.0-18.gr

Πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» του ΕΣΠΑ

Την προηγούμενη χρονιά ο ΣτΠ είχε δεχθεί αναφορές σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος του ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής». Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μητέρες με επισφαλή θέση εργασίας και σε άνεργες μητέρες τα παιδιά των οποίων εγγράφονται σε παιδικούς σταθμούς χωρίς οικονομική συμμετοχή. Κατά τη χρονιά 2009–2010 φορέας υλοποίησης του προγράμματος ήταν ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας (ΟΕΕ). Οι αναφορές που δέχθηκε ο ΣτΠ αφορούσαν σφάλματα κατά την καταχώρηση των στοιχείων, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα κάποιες φορές ακόμη και τη στέρηση του δικαιώματος φοίτησης του παιδιού, αλλά και τον τρόπο μοριοδότησης, με ασάφειες και κενά στους πίνακες.

Επίσης παρατηρήθηκαν σοβαρά προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας του αρμόδιου τμήματος:

- απροθυμία να διορθωθούν διοικητικά σφάλματα,
- ανεπαρκώς αιτιολογημένες απαντήσεις και ασάφειες,
- απροθυμία ακρόασης των απόψεων του διοικουμένου.

Ο ΣτΠ είχε διαρκή επικοινωνία και αλληλογραφία με τον ΟΕΕ, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφα-

² <http://www.0-18.gr/gia-megalouys/deltia-typou/protasi-kanonistikou-plaisiou-ethelontikis-ypostirikis-monadon-paidikis-prostasias-kai-perithalpsis>

λίσια και τον φορέα διαχείρισης του κοινοτικού προγράμματος, ζητώντας τον έλεγχο λειτουργίας του τμήματος και τη διόρθωση των κενών και των σφαλμάτων. Κάποιες από τις υποθέσεις που χειρίστηκε η Αρχή εν τέλει επιλύθηκαν, κάποιες όμως όχι. Οι προτάσεις και οι παρατηρήσεις του ΣτΠ λήφθηκαν υπόψη, με αποτέλεσμα η υλοποίηση του προγράμματος από τη χρονιά 2010–2011 να ανατεθεί στην Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), να συμπληρωθούν κάποια κενά και να αποσαφηνιστεί το πλαίσιο μοριοδότησης.

Στο τροποποιημένο πρόγραμμα μπορούν να συμμετέχουν και δημοτικοί παιδικοί σταθμοί. Πολλοί δήμοι όμως διέθεσαν όλες τις θέσεις τους στο εν λόγω πρόγραμμα, με συνέπεια να αποκλειστούν οι τακτικοί υπάλληλοι του δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ, που εξαιρούνται από τις κατηγορίες ωφελουμένων του προγράμματος. Ο Συνήγορος του Παιδιού επιδίωξε συνάντηση με τη διοίκηση της ΕΕΤΑΑ για να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση του ζητήματος. Πρότεινε να προβλεφθεί από την επόμενη χρονιά ένα μέγιστο ποσοστό θέσεων, τις οποίες μπορεί να καλύψει ένας δήμος μέσω του προγράμματος, ώστε να μην αποκλείονται άλλες κατηγορίες εργαζομένων από τις παροχές του. Επίσης, δημιουργήθηκε ένας δίαυλος επικοινωνίας με υπαλλήλους της ΕΕΤΑΑ επιφορτισμένους με τη διαχείριση του προγράμματος, ώστε να επιλύονται πιο άμεσα τα σφάλματα που προκύ-

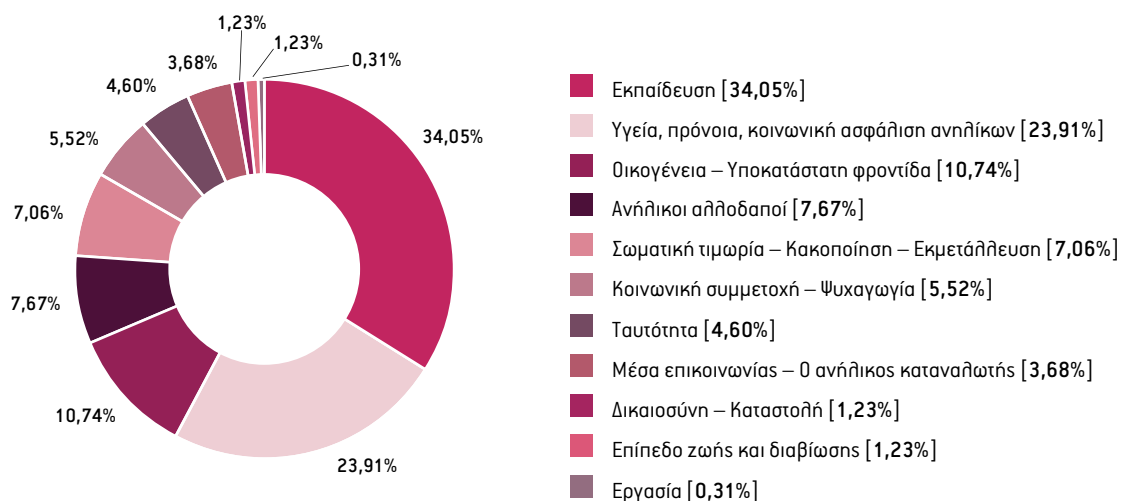
πτουν από καταχωρήσεις. Μέχρι σήμερα επικοινωνία αυτή έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά και επιλύθηκαν αρκετές υποθέσεις (υποθέσεις 129664/2010, 131231/2010, 131276/2010, 131792/2010, 131380/2010, 132187/2010).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

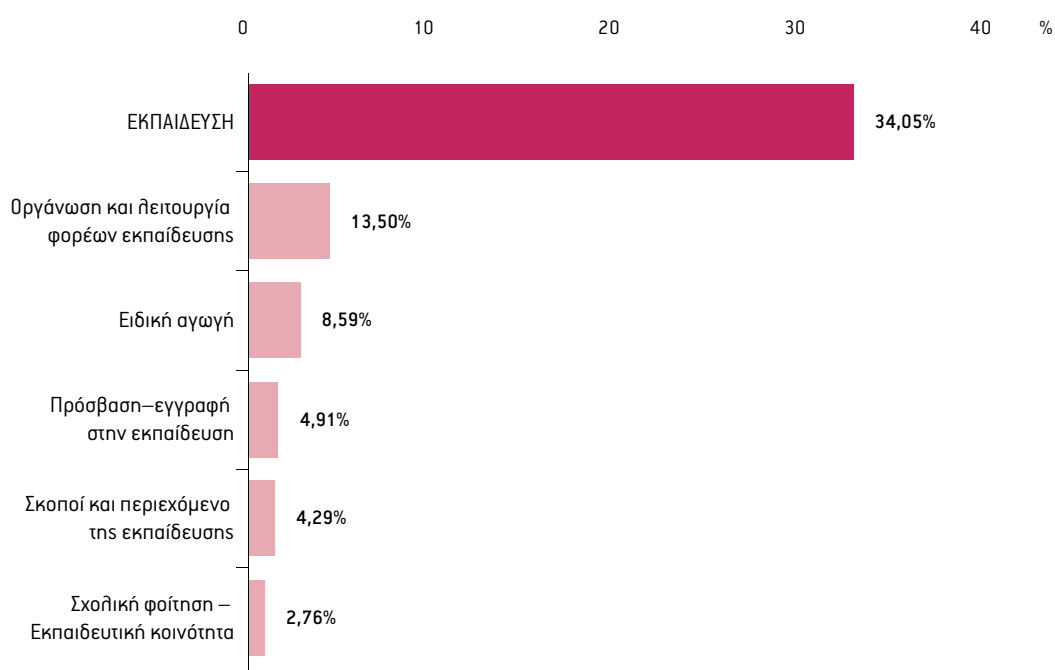
Ο ΣτΠ γίνεται συχνά αποδέκτης αναφορών που σχετίζονται με την άρνηση δημόσιων νοσηλευτικών ιδρυμάτων ή ασφαλιστικών ταμείων να χορηγήσουν αντίγραφα του ιατρικού φακέλου ανηλίκου στους γονείς. Το πρόβλημα συνδέεται κατά κύριο λόγο με το διαζύγιο των γονέων. Οι φορείς είναι επιφυλακτικοί στη χορήγηση αντιγράφων σε γονέα που διατηρεί τη γονική μέριμνα, αλλά δεν ασκεί την επιμέλεια του ανηλίκου. Τα νοσηλευτικά ιδρύματα εξάλλου αντιμετωπίζουν πολύ συχνά με καχυποψία τα σχετικά αιτήματα γονέων, εξαιτίας του φόβου δικαστικής εμπλοκής τους για τις υπηρεσίες που παρείχαν. Ως εκ τούτου, συχνά τα αρμόδια όργανα αγνοούν επί μακρόν τα αιτήματα που έχουν υποβληθεί εγγράφως ή αρνούνται να τα ικανοποιήσουν, επικαλούμενα το ιατρικό απόρρητο, και απαιτούν να προσκομίζεται εισαγγελική παραγγελία. Ο ΣτΠ τεκμηρίωσε τη θέση ότι, σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, τα νοσηλευτικά ιδρύματα οφείλουν να επιτρέπουν την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα ή και σε ιδιωτικά που φυλάσσονται στην υπηρεσία, εφόσον ο αιτών νομιμοποιείται με βάση τη διάταξη του κώδικα. Τα έγγραφα που

αφορούν την υγεία καλύπτονται από το ιατρικό απόρρητο. Κατά συνέπεια, δεν είναι κατ' αρχήν δυνατή η πρόσβαση οποιουδήποτε τρίτου σε αυτά (Ν. 2690/1999, άρθρο 5, παράγρ. 3). Το εμπόδιο του απορρήτου δεν μπορεί ωστόσο να αφορά τον ίδιο τον ασθενή και κατά συνέπεια ούτε και το πρόσωπο που από τον νόμο ορίζεται ως εκπρόσωπός του, λόγω ανικανότητας του ίδιου, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της ανηλικότητας. Η Αρχή διευκρίνισε επίσης ότι η σχετική υποχρέωση της διοίκησης είναι αυτοτελής και άμεση και άρα δεν απαιτείται προηγούμενη εντολή του εισαγγελέα για την πρόσβαση του διοικουμένου στα έγγραφα που φυλάσσονται στα αρχεία της υπηρεσίας (σχετική η Γνωμοδότηση 125/2001 του ΝΣΚ). Όσον αφορά τέλος την ειδικότερη περίπτωση της πρόσβασης διαζευγμένων γονέων σε ιατρικά έγγραφα, ο ΣτΠ επισήμανε ότι το γενικότερο δικαίωμα στη γνώση όλων των ιατρικών πληροφοριών που αφορούν τα παιδιά θεμελιώνεται και στον Ν. 3418/2005, άρθρο 11, παράγρ. 1, όπου τονίζεται το καθήκον του θεράποντος ιατρού να ενημερώνει τον ασθενή. Διευκρινίστηκε μάλιστα ότι η ενημέρωση για ιατρικά θέματα (συνεπώς και η πληροφόρηση μέσω χορήγησης αντιγράφων) πρέπει να παρέχεται από τον θεράποντα ιατρό και προς τους δύο γονείς, ιδίως σε περιπτώσεις διαζυγίου ή διάστασης όπου τεκμαίρεται η κακή επικοινωνία των πρώην συζύγων (υποθέσεις 1634/2008, 18401/2009, 6168/2009, 125478/2010, 128240/2010, 134893/2010).

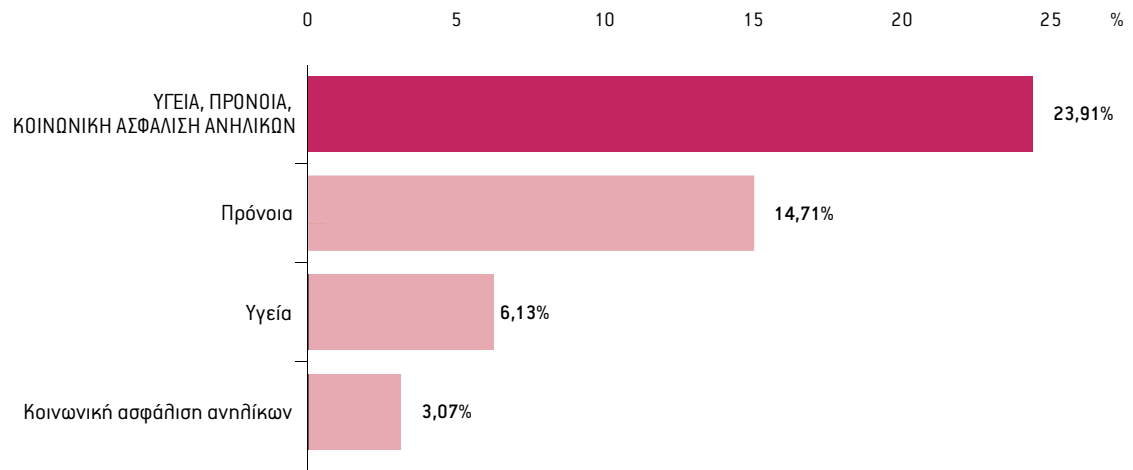
ΓΡΑΦΗΜΑ 19 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 20 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 21 ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 22 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

